

ΘΕΟΥΡΓΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ - ΑΣΚΛΗΠΕΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

Διαφάνεια 3^η – Μάγοι, Σαμάνοι

A1-Γιατρέ, πέτυχε η εγχείρηση; Θα γίνω καλά;

Γ2-Η επιστήμη έκανε ό,τι μπορούσε. Από εδώ και πέρα ό,τι πει ο Θεός!

A1-Τελικά, η επιστήμη θα με κάνει καλά ή ο Θεός; Αναρωτιέμαι...

Γ1- Η Ιατρική στις αρχαίες εποχές και στους αρχαίους πολιτισμούς ήταν στενά δεμένη με τους θεούς. Μάγοι, σαμάνοι, μάντεις, ιερείς και αστρολόγοι ήταν ταυτόχρονα και θεραπευτές. Με προσευχές, μαγανείες αλλά και βότανα, δίαιτες και λουτρά, προσπαθούσαν να επικοινωνήσουν με τους θεούς και να αποκαταστήσουν τη διαταραγμένη ισορροπία της υγείας των ασθενών. Αρκεί να θυμηθούμε ότι στην Α ραψωδία της Ιλιάδας ο Απόλλωνας οργίζεται, επειδή ο Αγαμέμνονας πρόσβαλε τον ιερέα του, και σκορπίζει το θάνατο στο στρατόπεδο των Αχαιών. Ο μάντης Κάλχας θα κάνει στη συνέχεια τη «διάγνωση» για την αιτία του θανατικού, θα προτείνει τη «θεραπεία», ενώ μια μεγάλη θυσία θα σφραγίσει το «εξιτήριο» ως εξιλέωση του θεού.

A2-Εκτός από τους μάντεις έχω ακούσει και για τον Ασκληπιό και τα Ασκληπιεία. Δεν γνωρίζω όμως πολλά πράγματα για αυτά.

Διαφάνεια 4^η - Ασκληπιός

Γ3- Ο Ασκληπιός ήταν γιος του Απόλλωνα και της βασιλοπούλας Κορωνίδας. Όταν ο Απόλλων σκότωσε την Κορωνίδα λόγω ζήλιας (γυναικοκτονία!), πήρε το βρέφος και το έφερε στο Πήλιο, όπου το παρέδωσε στη φρονίδα του κένταυρου Χείρωνα. Ο Χείρωνας ανέθρεψε το παιδί, και του μετέδωσε τα μυστικά της ιατρικής επιστήμης. Η φήμη του νεαρού Ασκληπιού εξαπλώθηκε σε πολλές περιοχές της Ελλάδας, σε βαθμό που λατρεύονταν ως ήρωας. Ήταν ένας ήρωας-θεραπευτής. Σύμβολο του ήταν μία ράβδος με ένα φίδι τυλιγμένο πάνω της. Ο Ασκληπιός δεν έφερνε μόνο την υγεία στους αρρώστους, αλλά φημολογούνταν ότι ανάσταινε και νεκρούς.

Διαφάνεια 5^η - Ασκληπιεία

Γ4- Τα Ασκληπιεία ήταν ιερά, τόποι λατρείας του θεραπευτή θεού Ασκληπιού. Στην πραγματικότητα ήταν τα πρώτα νοσοκομεία ή μάλλον συγκροτήματα κτηρίων υγείας, , όχι μόνο του ελληνικού χώρου αλλά και όλου του δυτικού πολιτισμού. Πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους από την εποχή του Τρωικού πολέμου ως τον 6ο αιώνα μ.Χ., περίπου 2000 χρόνια δηλαδή. Στα Ασκληπιεία, εκτός από τον ίδιο τον Ασκληπιό, λατρεύονταν παράλληλα ο πατέρας του, Απόλλωνας και η Άρτεμις, και τα μυθολογικά παιδιά του, η Υγεία και η Πανάκεια.

Γ1- Στην αρχαιότητα το Ασκληπιείο της Επιδαύρου αποτελούσε ένα οργανωμένο ιατρικό-θεραπευτικό κέντρο. Σηματοδότησε το πέρασμα από την μαγική στην πραγματική ιατρική, δηλαδή στην θεραπεία κάθε νόσου με βάση την διάγνωση και την εφαρμογή της κατάλληλης

κάθε φορά αγωγής ή και χειρουργικής επέμβασης. Όλα αυτά όμως όμως αναγόταν στην καθοδήγηση του θεού. Τα Ασκληπιεία ήταν κτισμένα σε ειδικές περιοχές με πυκνή βλάστηση και σε μεγάλη απόσταση από κατοικημένες περιοχές, πάντοτε δίπλα σε φυσικές πηγές καθαρού νερού (“ιερόν φρέαρ του Ασκληπιού”, ιερό πηγάδι δηλαδή), διότι το νερό έπαιζε βασικό ρόλο στη λειτουργία τους.

Με κέντρο το Ασκληπιείο της Επιδαύρου δημιουργήθηκαν περίπου 200 Ασκληπιεία, όχι μόνο στον ελλαδικό αλλά σε όλο τον μεσογειακό κόσμο (κάτι σαν το σημερινό franchise). Έτσι διαδόθηκε η λατρεία του Ασκληπιού και ταυτόχρονα η ιατρική τέχνη.

A1- Ασκληπιείο στην Επίδαυρο; Εγώ γνωρίζω μόνο το αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου, το οποίο είχαμε αναφέρει στο μάθημα της Ιστορίας. Είχα παρακολουθήσει μάλιστα και μια θεατρική παράσταση με τους γονείς μου, το καλοκαίρι του 2018...προ covid.

Διαφάνεια 6^η – Επίδαυρος και Ασκληπιείο

Γ2- Η Επίδαυρος είναι κυρίως γνωστή για το αρχαίο της θέατρο. Ωστόσο, τις τελευταίες δεκαετίες οι αρχαιολογικές μελέτες και ανασκαφές αναδεικνύουν και άλλες σπουδαίες πλευρές του χώρου. Ο κύριος Βασίλειος Λαμπρινουδάκης, καθηγητής Αρχαιολογίας και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας, που μας τίμησε με την παρουσία του στην προχθεσινή εκδήλωση στο Δημαρχείο, διευθύνει επί σειρά ετών τις αρχαιολογικές εργασίες του χώρου.

Γ3- Εκεί, λοιπόν, βρίσκονται τα ιερά του Ασκληπιού και του πατέρα του Απόλλωνα. Σύμφωνα με τον μύθο, ο θεός Απόλλωνας λατρεύτηκε, ως Απόλλων Μαλεάτας, από τον βασιλιά Μάλο, ο οποίος πρώτος έφτιαξε το θυσιαστήριο του Απόλλωνα. Περίπου τον 6^ο πΧ αιώνα καθιερώνεται και η λατρεία του Ασκληπιού. Δυο τρεις αιώνες αργότερα κατασκευάστηκε και το πασίγνωστο θέατρο.

Διαφάνεια 7^η – Θέατρο Επιδαύρου

Γ4- Μοναδικό για την αξιοθαύμαστη προσαρμογή του στο χώρο, την εξάισια αρμονία των αναλογιών του και την απaráμιλλη ακουστική του, το θέατρο της Επιδαύρου αποτελεί το τελειότερο και διασημότερο παράδειγμα αρχαίου ελληνικού θεάτρου. Από το 1954 χρησιμοποιείται κάθε καλοκαίρι για τα Επιδαύρια, εκδηλώσεις που περιλαμβάνουν κυρίως παραστάσεις αρχαίου δράματος. Τα Επιδαύρια αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα θεατρικά γεγονότα στον κόσμο και χιλιάδες τουρίστες συρρέουν, για να παρακολουθήσουν τις παραστάσεις.

A2- Α, μάλιστα, στα Επιδαύρια είχαμε πάει και εμείς. Δεν καταλαβαίνω, όμως, ποιος ήταν ο ρόλος του θεάτρου στο θεραπευτήριο του Ασκληπιείου;

Γ1- Είναι απλό! Αποτελούσε μέσο θεραπείας των ασθενών, καθώς επικρατούσε η πεποίθηση πως η ενασχόληση με την τέχνη, στη συγκεκριμένη περίπτωση η παρακολούθηση δραματικών παραστάσεων είχε ευεργετικά αποτελέσματα για την ψυχική και σωματική υγεία των ασθενών!

A2- Δηλαδή, οι ασθενείς απλά πήγαιναν, έβλεπαν τις παραστάσεις και γίνονταν καλά;

Γ1- Όχι ακριβώς... Η θεατρική παράσταση ήταν ένα μόνο τμήμα της θεραπείας!

A2 -Και η υπόλοιπη θεραπεία;

Διαφάνεια 8^η -

Γ2- Θα σου εξηγήσω αμέσως. Ο τρόπος θεραπείας ήταν ΚΑΙ μαγικός! Ο ασθενής, ακολουθούσε την ιερά οδό, που οδηγούσε στο ναό του Ασκληπιού. Αρχικά, γινόταν ο **καθαρισμός**, με άφθονο νερό από το Ιερόν φρέαρ, που αναφέραμε προηγουμένως. Ο καθαρισμός αποτελούσε προοίμιο για την κύρια τελετουργία, που ήταν ένα κοινό γεύμα με το θεό. Με άλλα λόγια, γινόταν αιματηρή θυσία, στον **βωμό**, όπου τμήμα από το ζώο που σφαζόταν προσφερόταν στον θεό και το υπόλοιπο μοιραζόταν στους πιστούς. Με τη φιλοξενία αυτή του θεού ή αλλιώς «**θεοξένια**», ενισχύονταν η υγεία των ανθρώπων, καθώς αποκτούσαν ζωική δύναμη από την βρώση της θεικής τροφής.

A1- Ακόμη όμως δεν καταλαβαίνω τι σχέση έχει το θέατρο με τις θυσίες...

Διαφάνεια 9^η και 10^η

Γ3- Μη βιάζεσαι! Με την είσοδο των ασθενών στον ιερό χώρο και το πέρασμα από το "**Βαλανείο**", το μπάνιο δηλαδή, ο ασθενής οδηγούνταν στον **Ξενώνα**. Εκεί γινόταν αμέσως η καταγραφή των συμπτωμάτων και η διάγνωση της νόσου. Μετά τις προσευχές, τους εξαγνισμούς και τις θυσίες ο ασθενής έβλεπε τα αναθήματα και τις επιγραφές αυτών που είχαν θεραπευτεί. Έπρεπε να περάσει από θρησκευτικές δοκιμασίες για να ενισχυθεί η πίστη του και η ψυχή του να είναι έτοιμη να πλησιάσει το Θείο. Στο πλαίσιο της **προετοιμασίας**, η οποία γινόταν στο **Κατακλιντήριο** (κάτι σαν τα σημερινά ξενοδοχεία) εντάσσονταν και ειδικές δίαιτες, νηστεία, λουτρά, ανάγνωση βιβλίων στη Βιβλιοθήκη, γυμναστική, μαλάξεις, ανάπαυση, πλήρης καθημερινή υγιεινή και καθαριότητα, εισπνοή αναθυμιάσεων, περίπατος στη φύση, και ιατροφαρμακευτική θεραπεία, υπό την στενή παρακολούθηση των θεραπόντων. Απαραίτητο στοιχεία της προετοιμασίας ήταν η παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων, μουσικών δρώμενων και καλλιτεχνικών (ραψωδίας, μουσικής και δράματος) ή αθλητικών αγώνων προς τιμήν του Ασκληπιού, στο **Στάδιο Εκγύμνασης της Επιδάουρου**.

A2- Μα όλα αυτά που μου περιέγραψες μου φαίνονται πολύ πρακτικές διαδικασίες. Τι σχέση έχει η μαγεία με όλα αυτά; Πώς αποκτούσαν οι ασθενείς μαγική δύναμη;

Γ4- Πολύ απλά συναντούσαν το θεό Ασκληπιό! Εδώ έχουμε ένα πολύ ιδιαίτερο σημείο, που είναι και το βασικό κομμάτι της μαγικής θεραπείας, την **εγκοίμηση!**

A1- Σοβαρά; Τους κοιμίζουν; Μη μου πεις ότι έβλεπαν και όνειρα;

Διαφάνεια 11^η

Γ1- Βεβαίως! Μετά τη θεοξένια, ο ασθενής κοιμόταν σε ειδικό χώρο, στη **στοά Αβάτου-εγκοιμητήριο**, με σκοπό να τον επισκεφθεί στο όνειρό του ο θεός και να τον γιατρέψει με επέμβαση, με φάρμακο, ή υποδεικνύοντάς του την κατάλληλη θεραπεία. Κάποιες φορές, έστελνε τα ιερά του ζώα, φίδια και σκύλους, να ενεργήσουν αντ' αυτού. Τα ζώα έγλειφαν τον ασθενή στις πληγές ή στις πάσχουσες περιοχές και τον γιάτρευαν.

Γ2- Ο κύριος Λαμπρινουδάκης γράφει σε κάποιο κείμενό του «**Η θεραπεία κατά τον ύπνο είναι μια μίμηση του θανάτου και της αναγέννησης. Αυτός που κοιμάται μοιάζει με νεκρό,**

αυτός που ξυπνά αισθάνεται ανανεωμένος. Ο ύπνος είναι προσωρινός θάνατος, που φέρνει την αναγέννηση.»

Γ3- Όμως δεν ήταν προνόμιο όλων των ασθενών η εγκοίμηση. Μόνο όσοι μπορούσαν να δεχθούν «τη θεϊκή επίσκεψη κατ' όναρ» προωθούνταν στο άβατο. Αυτοί δηλαδή που είχαν υποστεί την κατάλληλη ψυχική προετοιμασία.

Διαφάνεια 12η

A2- Ξέρεις τι μου θυμίζουν τα Ασκληπιεία, γιατρέ; Κάτι σύγχρονες θεραπείες ολιστικής ιατρικής, που απ' ό,τι φαίνεται δεν είναι και τόσο σύγχρονες...

Γ4- Μα έτσι κι αλλιώς, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, «Υγεία είναι η κατάσταση της πλήρους σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας, και όχι μόνο η απουσία ασθένειας ή αναπηρίας.

Γ1- Ο άνθρωπος λειτουργεί ως ένα σύνολο, όπου το Σώμα, ο Νους και το η ψυχή (πνεύμα) είναι τρία συγκοινωνούντα μέρη, που το ένα επηρεάζει το άλλο. Αν κάτι δεν πάει καλά σε κάποιο σημείο του οργανισμού, σίγουρα το πρόβλημα αντανάκλαται παντού. Γι' αυτό η ολιστική ιατρική αντιμετωπίζει τον άνθρωπο ως μία ολότητα και στόχος της είναι να θεραπεύσει τον ίδιο, όχι μόνο το ανθρώπινο όργανο που παρουσιάζει πρόβλημα, δηλαδή μόνο την καρδιά, τους πνεύμονες, τα νεφρά κλπ.

Γ2- Οι μέθοδοι θεραπείας που χρησιμοποιούν οι ολιστικοί ιατροί είναι εξατομικευμένες για τον κάθε ασθενή, όχι για την κάθε ασθένεια. Το σώμα μας είναι έτσι κατασκευασμένο, ώστε να μπορεί να αυτοθεραπεύεται, τις περισσότερες φορές χωρίς εμείς να κάνουμε τίποτε. Το μόνο που χρειάζεται είναι η σωστή διατροφή, η ανάπαυση, η άσκηση, ο ήλιος, ο καθαρός αέρας, αλλά και οι υγιείς σχέσεις και το να δίνουμε νόημα στη ζωή μας. Το θέμα είναι αν είναι διατεθειμένος ο σύγχρονος άνθρωπος να κάνει τις αλλαγές που απαιτούνται, ώστε να ξαναβρεί την υγεία και τη ζωτικότητα του.

A1, A2- Τελικά οι αρχαίοι ήταν πολύ πιο μπροστά από όσο εμείς πιστεύουμε!

Διαφάνεια 13η

Γ3- Φυσικά! Οι αρχαίοι πίστευαν ότι η ανάρρωση ενός ασθενούς συνδεόταν άμεσα με την ψυχική υγεία, γι' αυτό και τα Ασκληπιεία βρίσκονταν σε όμορφες τοποθεσίες. Οι ασθενείς παρακολουθούσαν θεατρικά έργα, έκαναν προσευχές και θυσίες, γυμνάζονταν, ξεκουράζονταν, έκαναν ειδική διατροφή, διάβαζαν βιβλία. Οι ιερείς του ναού προετοίμαζαν τον ασθενή χρησιμοποιώντας λουτρά, θαλασσινό νερό, σωματικές και γυμναστικές ασκήσεις. Χρησιμοποιούσαν βότανα και φυτά για τοπική ή συστηματική χρήση, αλλά και ιερά ζώα (σκύλους, φίδια), τα οποία έγλειφαν τις πάσχουσες περιοχές. Οι θεραπευτικές μέθοδοι εφαρμόζονταν μέσω της εγκοίμησης σε κατάλληλους διαμορφωμένους χώρους. Μέσα στο ιερό πραγματοποιούνταν χειρουργεία. Σε όλα αυτά υπήρχε μια θρησκευτική και θαυματουργική διάσταση, αφού ο Θεός Ασκληπιός ήταν αυτός που τις πραγματοποιούσε.

A1- Καλά όλα αυτά...Γιατί όμως οι φοιτητές της Ιατρικής, όταν παίρνουν το πτυχίο τους δίνουν τον όρκο του Ιπποκράτη;

Διαφάνεια 14^η

Γ4- Ο Ιπποκράτης γεννήθηκε τον 5ο αιώνα στην Κω. Την εποχή που οι Έλληνες των αποικιών της Μικράς Ασίας αρχίζουν να αναζητούν φυσικές αιτίες για όσα συμβαίνουν στον κόσμο, και όχι θεολογικές και μυθολογικές ερμηνείες. Έτσι δημιουργήθηκε η επιστημονική σκέψη. Επηρεασμένος από αυτό το κλίμα ο Ιπποκράτης απάλλαξε την ιατρική από το μυστικισμό και τις δεισιδαιμονίες και ξεκίνησε την οργανωμένη διδασκαλία της. Στην εποχή του οι άνθρωποι πίστευαν πως οι επιδημίες εμφανίζονται επειδή τις έστελναν οι θεοί, ο Ιπποκράτης τους είπε πως τις πληγές αυτές τις δημιουργούσε το μολυσμένο νερό, η ακαθαρσία, τα ποντίκια και οι άρρωστοι που έρχονται σε επαφή με την υπόλοιπη κοινωνία.

Γ1- Η Ιπποκρατική σχολή της Κω είχε επίκεντρο τη φροντίδα, την πρόγνωση, τα συμπτώματα, τη διάγνωση και στη συνέχεια τη θεραπεία. Ο Ιπποκράτης δεν περιορίστηκε μόνο στην πρακτική άσκηση της ιατρικής αλλά τη δίδαξε κιόλας. Με το άνοιγμα της διδασκαλίας έδωσε αφορμή να συνταχθεί ο περίφημος όρκος της Ιατρικής, τον οποίο δώσαμε και μεις, όταν πήραμε το πτυχίο μας.

A2- Άρα ο Ιπποκράτης ήταν αντίθετος με τα Ασκληπιεία και τη Θεουργική ιατρική;

Διαφάνεια 15^η

Γ2- Ο πατέρας και ο παππούς του ήταν αρχιερείς του Ασκληπιού και ο ίδιος μεγάλωσε και σπούδασε μέσα στους θαλάμους εγκοίμησης του Ασκληπιού της Κω. Δεν ακύρωσε και ποτέ δεν αρνήθηκε τον Ασκληπιό απλά τον τοποθέτησε σε μεγαλύτερη απόσταση από τον άνθρωπο και την φύση και αρνήθηκε να δεχτεί τη θεϊκή παρέμβαση ως αιτία της κάθε ασθένειας.

Γ3- Ο Ασκληπιός εμφανιζόταν ως αμειβόμενος θεός-θεραπευτής. Δεχόταν ως ευχαριστήρια προσφορά μετά το πέρας των θαυματουργικών θεραπειών του, τη χρηματική αμοιβή, τα λεγόμενα «ίατρα». Τα ίατρα ήταν υποχρεωτικά για όλους, απλώς διαφοροποιούνταν αναλόγα με την οικονομική κατάσταση του κάθε ασθενούς. Ο Ιπποκράτης όμως τονίζει την αφιλαργυρία. Ένας ευσυνείδητος γιατρός ανάμεσα σε πολλά άλλα γνωρίσματα, οφείλει κατά την άποψή του να είναι αφιλάργυρος, να μην αγαπάει δηλαδή τα χρήματα.

Γ4- Με τον Ιπποκράτη όμως ανοίγουμε ένα πολύ μεγάλο θέμα. Ας το αφήσουμε για κάποια άλλη φορά. Με τη συζήτηση πάντως που κάναμε ελπίζω να κατάλαβες ότι η εγχείρηση που σου κάναμε είναι βασικό, αλλά όχι μοναδικό στοιχείο της θεραπείας σου. Επίσης, έχω να παρατηρήσω ότι οι ερωτήσεις σου ήταν πολύ ενδιαφέρουσες και βοήθησαν τη συζήτηση.

ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ - ΕΥΓΕ, λοιπόν!

Διαφάνεια 16^η: Πηγές

Γιατροί

Γ1

Γ2

Γ3

Γ4

Ασθενείς

A1

A2